

donekle reći i bjelokost od slona, mamuta nilskoga konja, itd., ali ovo prvo rješenje je logički ispravnije jer jedan opći, nadređeni pojam nije ni potrebno, ni valjano sjeckati i glasno mu određivati određene attribute kad već sam po sebi sve to u sebi zadržava.

No, u svakom slučaju trebalo bi ukinuti tu istoznačnost između bjelokosti i slonovače, ako ne zbog logičkih odnosa koji vladaju između ta dva pojma, barem zbog praktične primjene te dvije riječi u hrvatskom jeziku.

Mate Gadža

NAPOMENA O BJELOKOSTI I SLONOVAČI

Ako se komu i čini da je Gadža u pravu, to je samo privid jer on miješa nekoliko razina, miješa jezične činjenice i „logički obzor“, tvorbeno i leksičko značenje, istoznačnost riječi bjelokost i slonovača s jedne strane i kljova s druge.

Ako se u hrvatskom književnom jeziku od 17. stoljeća sve donedavno upotrebljavala samo bjelokost, a sada se umjesto nje počela upotrebljavati slonova kost, slonovača u istom značenju, onda je očito da su to istoznačnice. Gadža u pobijanju mojih tvrdnja nije iznio ni jednu novu činjenicu, nov podatak, nov primjer upotrebe navedenih riječi, nego svoja rasuđivanja temelji samo na „logičkom obzoru“. On govori kako bi u jeziku logički bilo ili kako bi bar moglo biti, a ja kako u jeziku jest, bar do sada, na temelju stvarnih potvrda, primjerâ iz jezika, kojima sam raspolagao. Rječnike, enciklopedije, i lektore, spominjao sam samo da iznesem podatke koji se u njima nalaze i da pokažem da i drugi tako misle. Jedno je što u jeziku jest, opis dosadašnjeg činjeničnog stanja, a drugo je ono što bi po nečijem mišljenju trebalo biti, to je jezično

normiranje ili kako se danas počinje govoriti: jezično planiranje.

Gadžin „logički obzor“ temelji se na tvorbenom značenju riječi slonovača, ali on zaboravlja leksičko značenje iste riječi, a upozorio sam da se ta dva značenja ne moraju podudarati. Da ta dva značenja nije lako razlikovati, znam iz iskustva stečenog u radu sa studentima kojima to tumačim. Zato ću ovdje to ponoviti. Tvorbeno je značenje ono koje riječ ima prema tvorbenom obrascu po kojem je tvorena ili prema preoblici kojom se pokazuje da je riječ tvorbeno, a leksičko je značenje ono koju riječ ima u konkretnoj, stvarnoj upotrebi u jeziku. Da se ta dva značenja ne moraju podudarati, naveo sam više primjera s proširenim leksičkim značenjem pa među ostalim naveo i riječ stolar. Stolar je po tvorbenom značenju čovjek koji pravi stolove, ali po leksičkom značenju čovjek koji pravi stolove, stolice, krevete, ormare, prozore, vrata, što jasno pokazuje da je leksičko značenje šire i drugačije od tvorbenoga. Ta pojava kod riječi slonovača dakle nije ništa novo pa nije ništa neobično što riječ slonovača, slonova kost ima šire značenje od tvorbenoga, kako uostalom jasno pokazuju podaci za ruski i poljski jezik.

U mojem članku nema uporišta za tvrdnju da ja ne razlikujem značenje riječi kljova (dio životinjskoga tijela) od značenja riječi bjelokost, slonovača, slonova kost (tvari toga dijela) pa su njegovi primjeri sa slonova kost nepotrebne konstrukcije.

Logički obzor jest važan, ali je valjan tek kad se temelji na činjenicama.

Iako Gadža nije pobio moje tvrdnje, ipak je pokazao da je zainteresiran za jezičnu problematiku, da zna lingvistički razmišljati i da bi u budućem radu mogao donijeti novih spoznaja pa neka mu ovo bude poticaj da nastavi jer neriješenih pitanja ima još mnogo.

Stjepan Babić